

Ceļvedis, kā kļūt par Viedo ciemu

Smart Rural 21
(Pirmā sagatavošanās
aktivitāte viedām lauku
teritorijām 21. gadsimtā)

Ceļvedis, kā kļūt par Viedo ciemu

Smart Rural 21: Pirmā sagatavošanās aktivitāte viedām lauku teritorijām 21. gadsimtā

SATURS

PRIEKŠVārds.....	1
1. KAS IR VIEDAIS CIEMS?	2
1.1 KAS IR CIEMS?	3
1.2 KO NOZĪMĒ VIEDS?	4
1.3 AR KO VIEDO CIEMU KONCEPCIJA ATŠĶIRAS NO LEADER pieejas?	6
2. KĀ IZSTRĀDĀT VIEDĀ CIEMA ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJU?	7
2.1 KĀPĒC NEPIECIEŠAMA VIEDĀ CIEMA STRATĒGIJA?.....	7
2.2 KĀDĀM JĀBŪT VIEDĀ CIEMA STRATĒGIJAS GALVENAJĀM SASTĀVDAĻĀM?	9
2.3 KĀ VAR FINANSĒT VIEDO CIEMU STRATĒGIJU?	11
3. KĀ ĪSTENOT STRATĒGIJU UN IZSTRĀDĀT GUDRUS RISINĀJUMUS?	12
3.1 KAS IR VIEDS RISINĀJUMS?	12
3.2 KĀ ATRAST PAREIZOS VIEDOS RISINĀJUMUS?	13
3.3 KĀ IESAISTĪT VIETĒJOS IEDZĪVOTĀJUS RISINĀJUMU PLĀNOŠANĀ UN ĪSTENOŠANĀ?.....	17
4. NOBEIGUMA VĀRDI.....	20

Autors: Edina Ocsko (E4O Group)

Grafiskais dizains: Veneta Paneva (E4O Communications)

Priekšējā vāka foto: Windmills, Stanz, Austrija, ©Karoline Karner

Aizmugurējā vāka foto: Ost-Oya, Tomaszyn, Polija, ©Jakub Mikołajuk, Ostoja Natury

Šī publikācija ir izdota saskaņā ar līgumu ar Eiropas Komisiju. Tajā izteiktie viedokļi ir tikai darbuizpildītāja viedokļi un neatspoguļo pasūtītāja oficiālo nostāju.

Projekta konsorcijs: E4O Group, IfLS, empirica, Innovatiesteunpunt,
Agricultural University of Athens, eConcepts

Līguma atsauces numurs: AGRI-2019-409

Klients: DG AGRI

Projektu vada:

Finansē:

PRIEKŠVārds

Ja pārstāviet lauku kopienas, kas vēlas kļūt „viedāka”, vai, ja jūs atbalstiet lauku kopienas, lai tās kļūtu viedākas, šis ceļvedis ir domāts jums. Tas paredzēts jums arī tad, ja vēlaties tikai nedaudz vairāk saprast, kas ir **viedo ciemu koncepcija**, ko nozīmē jēdziens „vieds” un ko saprotam ar vārdu „ciems”. Šis materiāls ir rezultāts divu gadu intensīvam darbam ar lauku kopienām visā Eiropā un tapis projekta „Pirmā sagatavošanās aktivitāte viedām lauku teritorijām 21. gadsimtā” („Smart Rural 21”) īstenošanas gaitā¹. Projekta mērķis ir atbalstīt lauku kopienas visā Eiropā, lai eksperimentālā veidā izstrādātu un īstenotu viedo ciemu attīstības stratēģijas, kā arī izdarītu secinājumus un ieteikumus. Visā Eiropā tika izraudzīta **21 lauku kopiena** ar atšķirīgām iezīmēm, lai saņemtu atbalstu stratēģijas izstrādei un īstenošanai projektā „Smart Rural 21”. Tā kā lauku kopienas izrādīja lielu interesi par dalību projektā, tajā iesaistītas arī vairāk nekā 100 citas lauku kopienas (tās saukties „Nāciet līdz!” ciemi), izmantojot dažādus ciemu savstarpējās zināšanu un pieredzes apmaiņas un spēju attīstīšanas pasākumus.

Projekta un šī ceļveža galvenais princips ir viens – **tie ir paredzēti lauku kopienām**. Projekts „**Smart Rural 21**” jau no paša sākuma ir sadarbojies ar kopienām un pievērsies kopienu vajadzībām, sākot no stratēģijas izstrādes līdz viedo risinājumu ieviešanai. Šis ceļvedis ir balstīts pieredzē, kas gūta, strādājot ar kopienām, to atsauksmēm, izaicinājumiem un sasniegumiem projekta gaitā. Ar ceļveža starpniecību mēs dalāmies pieredzē, ko esam guvuši projekta laikā, un to sniedzam plašākam ieinteresēto personu lokam, lai arī citi gūtu pēc iespējas lielāku labumu no šī procesa.

Šī ceļveža mērķis nav sniegt visaptverošu instrumentu kopumu, lai sāktu ceļu uz „viedā ciema” izveidi. Tā vietā mērķis ir ieinteresētajām kopienām sniegt pamatprincipu kopumu, uzvērt galvenās atziņas un norādīt uz pareizajiem avotiem un resursiem. Ja vēlaties uzsākt savu ceļu viedā ciema izveidē, jums būs padziļināti jāiepazīstas ar pieejamajiem resursiem un jāpielāgo instrumentu komplekts savām vajadzībām. Ceram, ka šis ceļvedis kalpos par pirmo atspēriena punktu šajā ceļā!

Edina Ocsko (Projekta koordinatore) „Smart Rural 21” komandas vārdā

1 2,5 gadu projekts, ko finansē Eiropas Komisija (DG AGRI) un vada E40 grupa.

Ceļvedis, kā kļūt par Viedo ciemu

1. KAS IR VIEDAIS CIEMS?

Lai gan pēdējās desmitgadēs ir izveidojušies daudzi viedie ciemi, pati viedo ciemu koncepcija ir salīdzinoši jauna – pirmo reizi „oficiāli” formulēta 2017. gadā ar ES Rīcību viedajiem ciemiem, ko pēc Eiropas Parlamenta iniciatīvas izstrādāja Eiropas Komisija. Tajā pašā gadā Eiropas Lauku attīstības tīkla (ENRD – European Network for Rural Development) Kontaktpunkts izveidoja [Tematisko darba grupu par viedajiem](#)

[ciemiem](#), lai veicinātu ieinteresēto pušu domu apmaiņu par šo pieeju. No 2018. līdz 2019. gadam Eiropas Komisija uzsāka Pilotprojektu par viediem eko-sociāliem ciemiem, kura mērķis bija sniegt visaptverošu viedo ciemu definīciju, kā arī apzināt labo praksi un veikt piemēru analīzi. Ir svarīgi atzīmēt, ka katrai dalībvalstij var būt savs viedo ciemu definīcija, kas pielāgota valsts kontekstam.²

Viedo ciemu definīcija (kā noteikts Viedo eko-sociālo ciemu pilotprojektā) nosaka, ka: Viedie ciemi ir kopienas lauku apvidos, kas izstrādā viedus risinājumus, lai risinātu vietējās problēmas. Tie par pamatu izvēlas esošās vietas stiprās puses un iespējas, lai savu teritoriju attīstītu ilgtspējīgi. Tie paļaujas uz līdzdalības pieeju, lai izstrādātu un īstenotu savu stratēģiju, uzlabojot ekonomiskos,

sociālos un vides apstākļus, jo īpaši veicinot inovācijas un izmantojot [digitālo tehnoloģiju](#) piedāvātos risinājumus. Viedie ciemi gūst labumu no sadarbības un apvienībām ar citām kopienām un dalībniekiem lauku un pilsētu teritorijās. [Viedo ciemu attīstības stratēģijas](#) noteikšana un īstenošana var balstīties uz jau esošajām iniciatīvām, un tās var finansēt no dažādiem publiskiem un privātiem avotiem.

Projekta „Viedas lauku teritorijas 21. gadsimtā – [„Smart Rural 21”](#)” (2019. gada decembris – 2022. gada novembris) pirmais sagatavošanās darbības mērķis ir iedzīvināt abstraktu definīciju, atbalstot ciemus viedo ciemu stratēģiju izstrādē un īstenošanā visā Eiropā. 2020. gadā tika uzsākta projekta otrā sagatavošanās darbība viedām lauku teritorijām 21. gadsimtā –

[„Smart Rural 27”](#) (tā ilgs līdz 2023. gada beigām). Tās mērķis ir palīdzēt izveidot efektīvas viedo ciemu atbalsta sistēmas visā Eiropā, veicot analītisku darbu, apmainoties ar informāciju (gan par viedām lauku kopienām, gan par viedo ciemu atbalstu), kā arī izveidot Viedo ciemu observatorijas pilotprojektu.

ES VIEDO CIEMU IDEJAS VĒSTURE

Viedie ciemi ir pievilcīga pieeja, taču, kad runājam par precīzu tās izpratni un īstenošanu, tā kļūst arī ļoti sarežģīta. Divi galvenie jautājumi, kas bieži rodas

saistībā ar viedajiem ciemiem, ir „ko nozīmē vieds?” un „kas ir ciems?”. Sāksim ar pēdējo.

Pirmā sagatavošanās aktivitāte viedām lauku teritorijām 21. gadsimtā

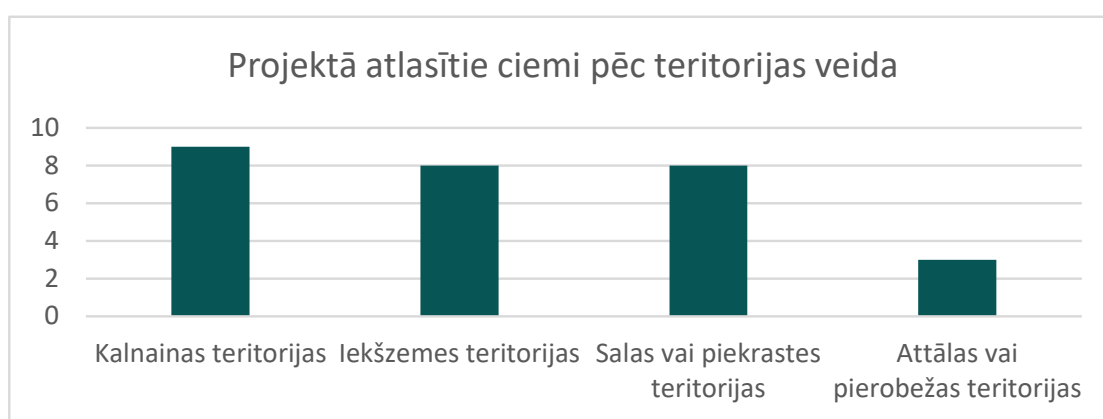
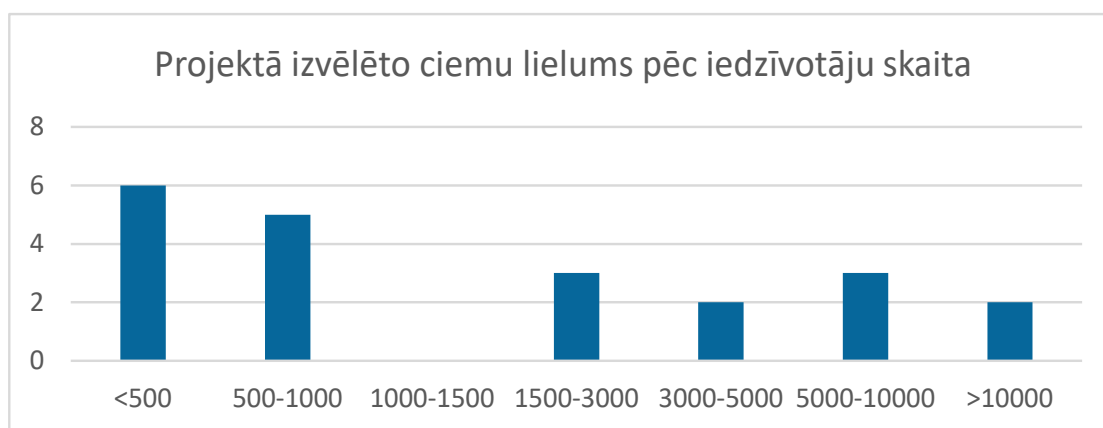

1.1 KAS IR CIEMS?

Šis jēdziens norāda uz **kopienām lauku apvidos**, kas ir neitrāls termins nekā „ciems”, jo vārds „ciems” dažos gadījumos var būt ierobežojošs un/vai nepiemērots, lai raksturotu lauku kopienas konkrētās valsts kontekstā. Šajās vadlīnijās mēs visbiežāk lietojam terminu „lauku kopienas” nevis „ciemi”. Tomēr jēdziens „Viedie ciemi” (ar lielo sākumburtu) tiek lietots, lai apzīmētu pašu ideju.

Bieži tiek uzdots jautājums par to, cik liela vai maza var būt kopiena, lai atbilstu Viedo ciemu jēdzienam, un vai ir nozīme tam, kādā teritorijā tā atrodas (piemēram,

nomaļa vai tuvu pilsētai). Kopumā nav īpašu ierobežojumu un arī projektā „Smart Rural 21” izvēlētie ciemi³ ir parādījuši lielu dažādību šajos aspektos (sk. diagrammas turpinājumā). Lielākā lauku kopiena no izraudzītajiem „Smart Rural 21” ciemiem ir [Mouans-Sartoux](#) (FR) ar aptuveni 10 000 iedzīvotāju, savukārt mazākā ir [Ostana](#) (IT), kas atrodas kalnainā apgabalā un kurā dzīvo aptuveni 50 pastāvīgo iedzīvotāju.

Viedo eko-sociālo ciemu Pilotprojekta ziņojumā ieteikts, nosakot Viedo ciemu definīciju un to, kas ir lauku kopienas, ņemot vērā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) vai Eiropas statistikas biroja (EUROSTAT) lauku teritoriju tipoloģiju. Saskaņā ar to pašvaldības iedala „lauku”, „mazpilsētas/

piepilsētas” vai „pilsētas” kategorijā. Viedo ciemu kontekstā ir lietderīgi aplūkot pašvaldības (vai lauku kopienas pašvaldības teritorijā), kas tiek klasificētas kā „lauku apvidi” un dažos gadījumos kā „mazpilsētas un priekšpilsētas”.

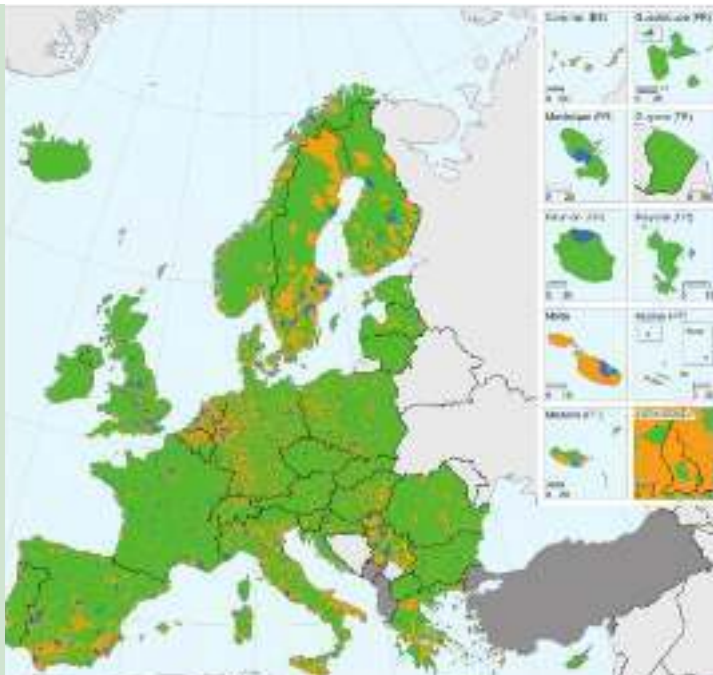
3 Projekta “Smart Rural 21” ietvaros tika izvēlēts 21 ciems atbalsta saņemšanai – viedo ciemu stratēģijas izstrādei un viedo risinājumu ieviešanai.

Vietējās administratīvās vienības (LAU) izmanto, lai sadalītu ES teritoriju, vienlaikus spējot nodrošināt statistiku vietējā līmenī. Ne visas valstis klasificē savas lokāli pārvaldītās teritorijas vienādi, un LAU var attiekties uz dažādām administratīvajām vienībām, tostarp pašvaldībām, kopienām, pagastiem vai apgabaliem.

Viedie ciemi darbojas dažādos administratīvajos līmeņos, piemēram, lielākā daļa projekta “Smart Rural 21” ciemu ir LAU2 vai zemāka līmeņa administratīvajā līmenī, un daži ir LAU2 ar vairākām mazākām apdzīvotām vietām vai vairākiem savstarpēji savienotiem LAU2. LAU2 apgabali ir klasificēti pēc to urbanizācijas pakāpes (DEBURGA) pilsētās, mazpilsētās vai priekšpilsētās un lauku apvidos. Lielākā daļa kopienu ir “lauku” (skat. pa labi).

Ari jūs variet pārbaudīt sava [LAU2 apgabala tipoloģiju un statistiku](#).

Administratīvās robežas: ©EuroGeographics ©UN-FAO ©Turks
Kartogrāfija: Eurostat – GISCO, 05/2018

Pilsētas (Blīvi apdzīvotas teritorijas: vismaz 50% iedzīvotāju dzīvo pilsētu centros)

Mazpilsētas un priekšpilsētas (Vidēji blīvi apdzīvoti apvidi: mazāk nekā 50% iedzīvotāju dzīvo laukos un mazāk nekā 50% iedzīvotāju dzīvo pilsētu centros)

Lauku apvidi (Mazapdzīvotas teritorijas: vairāk nekā 50% iedzīvotāju dzīvo laukos)

Dati nav pieejami

1.2 KO NOZĪMĒ VIEDS?

Inovācijas ir viena no svarīgākajām viedo ciemu iezīmēm. Parasti spēju radīt inovācijas veicina nepieciešamība un vēlme kaut ko **mainīt**, risināt kādu konkrētu **izaicinājumu**.

Lai gan lauku attīstības kontekstā pastāv dažādas „inovācijas” definīcijas,⁴ viedo ciemu kontekstā tai nav skaidras definīcijas. Tas nav pārsteidzoši, jo teritoriālā kontekstā inovāciju ir ļoti grūti definēt. Problēma slēpjas faktā, ka tas, vai risinājums ir inovatīvs, lielā mērā ir atkarīgs no konkrētās situācijas, kurā tas tiek īstenots. Citiem vārdiem sakot, kaut kas, kas ir bijusi ierasta prakse vienā kopienā, var būt pilnīgi jauns citā. Tāpēc inovācija vienmēr ir jāvērtē savā (vietējā) kontekstā. Tas, kā ciemi var atrast pareizās inovācijas, sīkāk aplūkots 3.2. sadaļā.

Var šķist, ka apgalvojums „vieds = digitāls” palīdzētu atrisināt šo problēmu, jo tas sniegtu vieglu atskaites

„Ja tas, ko darāt, nešķiet liels izaicinājums, tad tajā diemžēl nebūs nekādas inovācijas.”

Profesors Henriks Leitou
(Henrique Leitão),
Agri inovāciju samits
(Lisabona), 2017

punktu („kritēriju”) ikvienam, nosakot, vai rīcība ir vai nav „vieda”. Skaidrs, ka digitalizāciju vairs nevaram ignorēt, un mums jāmēģina sekot līdzi **digitālo inovāciju** attīstības tempam un

jāizmanto plašās iespējas, ko tā piedāvā.

Tomēr tas nav tik vienkārši.

Kāpēc? Īsi sakot, jūs varētu izmantot kādu jaunu digitālo tehnoloģiju, bet jāatceras tas, ka Viedo ciemu pieejā svarīgākie ir vietējie iedzīvotāji – **vietējā kopiena**. “Vieds” šajā nozīmē ir inovatīvu risinājumu (tostarp digitālo tehnoloģiju) izmantošana, **iesaistot** vietējos iedzīvotājus, vai tā, lai izvēlētie risinājumi būtu **nodēriģi** vietējiem iedzīvotājiem..

Ilgi ir diskutēts par to, vai viedo ciemu kontekstā vārdu „vieds” var ierobežot ar vārdu „digitāls” – līdzīgi, kā tas ir viedo pilsētu gadījumā. Ir panākta vienprātība, ka inovācijas nedrīkst aprobežoties tikai ar „digitālajiem” jautājumiem. Pirmkārt, daudzi lauku apvidi cieš no „digitālās plaisas” (nepietiekama piekļuve ātrdarbīgam platjoslas internetam), bet pastiprināta pievēršanās digitalizācijai varētu vēl vairāk palielināt plaisu starp attīstītākiem un atpalikušākiem reģioniem. Otrkārt, jāuzsver, ka līdzšinējā pieredze rāda, ka digitālās tehnoloģijas ir būtisks, bet ne vienmēr vienīgais veids, kā kļūt viediem. Eko-sociālo ciemu pilotprojektā tika apgalvots: **„Digitalizācija ir instruments, bet ne**

Viedā lauku ciema logotipa zīme „puse spuldzes – puse vietas” simbolizē to, ka inovācijas viedajos ciemos vienmēr ir jāpārdomā vietējā kontekstā.

pašmērķis. Digitālo tehnoloģiju izmantošana nav tas, kas definē viedo ciemu, jo digitālās tehnoloģijas nav vienīgais veids, kā sasniegt attīstības mērķus. Skaidrs, ka risinājumos tiek izmantoti arī dažādi citi rīki, kas nav digitāli." Līdzīgus secinājumus ir izdarījusi arī ENRD Viedo ciemu tematiskā grupa.

ES Viedo ciemu definīcijā ir teikts, ka viedie ciemi „izmanto inovatīvus risinājumus [...], **jo īpaši, mobilizējot digitālo tehnoloģiju piedāvātos risinājumus**”. Tas nozīmē, ka digitālās tehnoloģijas ir svarīgs, bet ne vienīgais veids, kā kļūt viediem. Jāuzsver, ka dažas dalībvalstis var nākt klajā ar atšķirīgām viedo ciemu definīcijām (piemēram, vairāk koncentrējoties uz digitālo aspektu).

Tāpēc, pirms ķerties pie kaut kā „digitāla” un „moderna” izstrādes, vienmēr ir jāapsver, kāpēc un kam jūs to darāt un kādas ir iespējamās (sabiedriskās)

pārmaiņas, ko tas radīs vietējai kopienai.

„**Sociālā inovācija**” ir tikpat svarīga viedo ciemu iezīme kā digitālā/tehnoloģiskā inovācija. Viedo ciemu galvenā iezīme ir **līdzdalība** un viedo risinājumu ietekme uz lauku sabiedrību. Ja inovatīvi risinājumi ietekmē vietējo sabiedrību un/vai kopienā tiek radīti jauni līdzdalības procesi (sociālā prakse), mēs runājam par „sociālajām inovācijām”.

Piemēram, pamatprogrammas „Apvārsnis 2020” projektā **SIMRA** (Sociālās inovācijas nomaļās lauku teritorijās) sociālā inovācija ir definēta kā „sociālās prakses pārveidošana, reaģējot uz sabiedrības problēmām, kuras mērķis ir uzlabot sabiedrības labklājību un kura obligāti ietver pilsoniskās sabiedrības dalībnieku iesaisti”. Programmā „Apvārsnis Eiropa” (ES pētniecības un inovācijas programma) norādīts, ka „sociālā inovācija ir ieteicama, ja tās īstenošanā saskaras sociāli un tehniski risinājumi un tas prasa

Raudanmaa ciems (Somija) ir labs sociālo inovāciju piemērs. Ciema kopīga apņemšanās un vietējās kopienas locekļu iesaistīšanās tādos projektos kā optiskās šķiedras kopienas platjoslas tīkla un daudzfunkcionāla ciema centra izveidē, vietējo ciema pakalpojumu ieviešanā (tostarp izmantojot digitālās tehnoloģijas) var kalpot kā iedvesma citiem. **Stanz im Mürztal** ir ciems Austrijā, kas nodrošina jaunas iespējas sociālai inovācijai mijiedarbībā ar enerģētikas pāreju un digitalizāciju (izmantojot blokķēdes tehnoloģiju apvienojumā ar vietējo žetonu sistēmu).

„Mēs vēlamies, lai mūsu ciema zāle kļūtu par Raudanmaa sirdi tāpat kā skola reiz bija.”

Heini Niklass-Salminens
(Heini Niklas-Salminen),
Raudanmaa, 2021

sociālas pārmaiņas, jaunu praksi, sociālo līdzdalību vai tirgus apgušanu”.

Dažos projekta „Smart Rural 21” ciemos tika izvirzīts mērķis izstrādāt viedus digitālus risinājumus. Tomēr dažās kopienās sākotnējā ideja bija rūpīgi jāpārdomā. Tas jo īpaši attiecas uz e-veselības un e-aprūpes risinājumiem, jo īpaši vecāka gadagājuma cilvēkiem. Viedo e-veselības lietojumprogrammu izstrāde ne vienmēr ir pareizais un vienīgais veids, kā viedi risināt vecāka gadagājuma cilvēku aprūpes problēmu. Lai varētu izlemt, vai e-veselības rīkos ir vērts ieguldīt, šādiem rīkiem ir nepieciešama rūpīga iepriekšēja plānošana un **kapacitātes palielināšana**. Projektā „Smart Rural 21” kopā ar trim projekta ciemiem (**Dingle** (IE), **Sollstedt** (DE) un **Penela** (PT)) ir izstrādāts šāds plānošanas process, kura rezultātus varat aplūkot attiecīgo ciemu lapās.

PADOMI: KĀ SĀKT INOVĀCIJU?

- ✓ Inovācijai vienmēr ir **jāsākas ar vajadzības noteikšanu – vēlmi risināt kādu konkrētu problēmu**, ar kuru saskaras vietējā kopiena/lauku teritorija. Padomāiet par konkrētām problēmām un izaicinājumiem, kas jārisina jūsu kopienai.
- ✓ Lai atrastu pareizo inovāciju, ir nepieciešama rūpīga izpēte, sarunas ar speciālistiem, pētniekiem un saziņa ar citiem ciemiem.
- ✓ Inovācijas visbiežāk rodas mijiedarbībā starp (vietējiem) cilvēkiem nevis no citu pieredzes.
- ✓ Inovācijai ir vajadzīgi daudzi eksperimenti, un dažos gadījumos tās ieviešana var būt saistīta ar neveiksmēm, kas, savukārt, rada jaunu pieredzi.

1.3 AR KO VIEDO CIEMU KONCEPCIJA ATŠĶIRAS NO LEADER pieejas?

Viedie ciemi visbiežāk tiek salīdzināti ar LEADER – sabiedrības virzītu vietējo attīstību (SVVA). Neapšaubāmi, LEADER ir daudz līdzību ar viediem ciemiem, jo īpaši attiecībā uz abu instrumentu pamatprincipiem. LEADER būs arī galvenais instruments un finansējuma avots nākotnes viedo ciemu attīstības stratēģijām un risinājumiem (sk. arī 2.4. sadaļu par to, kā finansēt viedos risinājumus), un LEADER vietējās rīcības grupas (VRG) bieži vien var pildīt „**inovāciju starpnieku**” un ciemu atbalstītāju lomu. Piemēram, [Dingle](#) (Īrija) viedā ciema stratēģijas izstrādes procesu vadīja VRG (NEWKD), savukārt [Raudanmaa](#) (Somija), [Torup](#) (Dānija), [Kythera](#) (Grieķija) un citi projektā „Smart Rural 21” izraudzītie ciemi ir saņēmuši gan finansiālu, gan tehnisku atbalstu no vietējām VRG, lai īstenotu paši savu viedo ciemu stratēģiju.

Tomēr ir arī dažas būtiskas atšķirības, kas atšķir viedo ciemu pieeju no LEADER pieejas:

- **Viedie ciemi daudz lielākā mērā ir saistīti ar vietējo kopienu iesaistīšanu**, t. i., ar nelielām, vietēja mēroga darbībām, lai palīdzētu tām atrast veidu, kā risināt problēmas un izmantot 21. gadsimta piedāvātās iespējas. LEADER darbojas augstākā ģeogrāfiskā un administratīvā līmenī. VRG teritorijas veido vairāki ciemi, bet vietējās attīstības stratēģijas tiek izstrādātas lielākā teritoriālā līmenī, tāpēc tajās ne vienmēr var ņemt vērā vietējo kopienu specifiku.
- LEADER ir īpaša institucionālā struktūra ar piešķirtu finansējumu, savukārt viedajiem ciemiem vēl nav institucionālas vai īpašas politiskas struktūras. Tā ir arī priekšrocība, jo sniedz **plašākas iespējas eksperimentēt un izmēģināt**, jo īpaši attiecībā uz dažādu finansējuma avotu izmantošanu. Viedajiem ciemiem nevajadzētu aprobežoties tikai ar LEADER finansējuma pieejamību, bet būtu jāizmanto plašs finansējuma avotu klāsts, piemēram, Kohēzijas fondi, tostarp Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) un Eiropas Sociālais fonds (ESF), kā arī Atveseļošanas fonds (RRF) vai Eiropas Jūrlietu, zivsaimniecības un akvakultūras fonds (EMFAF).
- **Viedie ciemi stiprina vietējās inovācijas**, izmantojot risinājumus, kas ir tieši vietējo kopienu ierosināti, īpašu uzmanību pievēršot jaunajiem

– Vai ir bijušas kādas inovācijas, kas jums neizdevās?

– Daudz tādu! Saskārāties ar *trim neveiksmēm, meklējot „oya” ražotāju. Lai sagatavotos „oya” ražošanai, vajadzēja gadu cīnīties, taču mēs zinājām, ko vēlamies, tāpēc beigās to atradām...

Kaņepju audzēšana, no mūsu viedokļa raugoties, bija neveiksme. Mums bija lieliska pieredze, mēs daudz ko iemācījāmies, bet no ekonomiskā viedokļa nesapratām ne pusi no izmaksām, par kurām runājām. Neveiksmes jūs padarīs traku, daudzkreiz! Es bieži dzirdu „nē”, tāpēc man tas nav nekas īpašs. Bet, kad jūs nopietni darāt savu darbu, nedaudz atverat savu sirdi un veidojat uzticību, tad cilvēki savu attieksmi maina.

Pjotr Ostashevskis (Piotr Ostaszewski), Tomaszyn (PL), viedā kafejnīca

*Uzziniet vairāk par „oya” tālāk esošajā lodziņā.

21. gadsimta izaicinājumiem un iespējām, piemēram, pielāgošanās klimata pārmaiņām un digitalizācija. Šajā kontekstā LEADER VRG ir vai var būt galvenie inovāciju veicinātājas, atbalstot viedo ciemu izveidi savā teritorijā.

Tradicionāls un vienkāršs veids, kā taupīt ūdeni un uzlabot augu augšanu (inovācija no Tomašinas (Tomaszyn), Polija)

Trauks „Ost-Oya” ir izgatavots no poraina, caurlaidīga māla, kas ir ierokams zemē, lai dabiski apūdeņotu dārzu, vienlaikus ievērojami samazinot ūdens zudumus un laistīšanas darbus. Vienkārši ik pēc dažām dienām piepildiet savu „Ost-Oya” ar ūdeni – pārējais notiks pats par sevi. Kādā veidā?

Tas ir vienkārši – augu saknes instinktīvi aug virzienā uz poraino māla trauku, kas tām ļauj uzņemt tieši tik daudz ūdens, cik un kad nepieciešams. Ne vairāk, ne mazāk. Rezultātā samazinās ūdens patēriņš, jūs rūpējaties par vidi un jūsu dārzs izskatās vēl skaistāks.

Avots: <https://ost-oya.pl/en/ost-oya-2/>

KUR ATRAST VAIRĀK INFORMĀCIJU: VIEDO CIEMU PIEEJA

Viedie ciemi: [ES lauku teritoriju](#) jēdziens, jautājumi un perspektīvas, Think Tank European, 2021: visaptveroša informācija par viedajiem ciemiem, to galvenajām iezīmēm un attīstību.

Pilotprojekts „Viedie eko-sociālie ciemi: gala ziņojums”, Ecorys et al., 2019: Eiropas Komisijas finansēts projekts, kura mērķis ir definēt viedos ciemus un apzināt labāko praksi un situācijas pētījumus.

Viedie ciemi: [Lauku apvidu atdzīvināšana](#), ENRD, 2018: Īss video, kurā paskaidrota viedo ciemu ideja.

ES atbalsta viedos ciemus, EUDigital, 2017: Īss video par viedajiem ciemiem un to attīstību.

2. KĀ IZSTRĀDĀT VIEDĀ CIEMA ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJU?

Viedā ciema stratēģija ir vietējā līmenī izstrādāts plāns, izmantojot līdzdalības pieeju, kas piedāvā visaptverošu ilgtermiņa redzējumu attiecīgajai lauku kopienai un kas jāīsteno, cenšoties izmantot inovatīvus risinājumus. Pirmie pieci projekta „Smart Rural 21”

[ciema ceļveža instrumenti](#) attiecas uz galvenajiem stratēģijas izstrādes posmiem, tostarp (1) [uzsākšanu](#); (2) [konteksta un ieinteresēto personu noteikšanu](#); (3) [ieinteresēto personu iesaistīšanu](#); (4) [stratēģijas izstrādi](#) un (5) [viedā ciema stratēģiju](#).

2.1 KĀPĒC NEPIECIEŠAMA VIEDĀ CIEMA STRATĒGIJA?

Stratēģija ir viedā ciema pieejas pamatā. Saskaņā ar definīciju viedie ciemi „balstās līdzdalības pieejā, lai izstrādātu un īstenotu savas stratēģijas, kas uzlabo ekonomiskos, sociālos un vides apstākļus”.

Vai tiešām ir nepieciešama stratēģija, lai ciems kļūtu vieds?

Stratēģija ir svarīga strukturētai un ilgtermiņa domāšanai. Tomēr tā ir noderīga tikai tik ilgi, kamēr tā palīdz kopienai veidot **un dalīties kopīgā redzējumā**, domāt par to, kādu ciemu vēlētos redzēt vidējā termiņā un ilgtermiņā (piemēram, pēc 5–10 gadiem) un apvienot esošās iniciatīvas un idejas. Stratēģijas ir svarīgas, lai palīdzētu ciemam domāt visaptverošāk (nevis koncentrēties tikai uz atsevišķām iniciatīvām). Stratēģijas izstrāde var būt īpaši noderīgs nākamais solis „pārejas ciemiem”, kuros jau ir daži viedi risinājumi, bet vēl nav ilgtermiņa redzējuma.

Viedā ciema stratēģijas var būt arī efektīvs instruments, lai **informētu par ciema nākotnes redzējumu** gan iekšēji (kopienas locekļus), gan ārēji, piemēram, dažādos pārvaldības līmeņos (LEADER vietējās rīcības grupas, reģionālā vai valsts līmenī). Visaptveroša stratēģija, kas ir sasaistīta ar augstāka administratīvā līmeņa prioritātēm, arī var palīdzēt

atrast finansējuma avotus tās īstenošanai.

Ir svarīgi, lai viedo ciemu stratēģijas **netiktu izstrādātas tikai formāli**. Kopienai jācenšas izstrādāt tādu stratēģiju, kas ir noderīga kopienai, kas attīstās un var būt labs atskaites punkts uz nākotni vērstām diskusijām un darbībām. Stratēģiju nav ieteicams izstrādāt tikai tādēļ, lai iegūtu finansējumu (lai gan tas noteikti ir viens no iespējamiem stratēģijas izstrādes ieguvumiem). Izstrādājot stratēģiju, pārdomājiet, kā to izmantosiet savas lauku kopienas un teritorijas attīstībai.

Viedā ciema stratēģijas izstrādi un īstenošanu nevar uzskatīt par vienas personas un/vai konsultāciju projektu. Pat ja formāli un saturiski šādi var izveidot šķietami pievilcīgu stratēģiju, pieredze rāda, ka tāda ātri zaudē spēku, jo drīz zūd apņemšanās vai iesaistīšanās tās īstenošanā. Šādas stratēģijas (vai projektu priekšlikumi) var piesaistīt finansējumu īstermiņā vai vidējā termiņā, taču bez patiesas apņemšanās un zināšanām šīs pieejas ir lemtas neveiksmei un nepalīdzēs lauku kopienai attīstīties. **Tāpēc – nesāciet veidot viedos ciemus tikai tāpēc, lai saņemtu finansējumu, bet gan pārlieciniet un iesaistiet vietējos iedzīvotājus.**

„Galvenā pievienotā vērtība, ko mums deva stratēģijas izstrāde, bija „punktu savienošana” starp esošajiem projektiem un jaunām idejām, tos apkopojot vienotā stratēģijā, kas mums palīdzēja noteikt prioritātes un pieteikties ārējam finansējumam.”

Smart Rural 21 ciema pārstāvis, aptaujas respondents

Viedo ciemu stratēģiju formāts var būt dažāds, tomēr ir daži galvenie elementi, kurus ieteicams iekļaut (sk. tālāk). Daudzas ES dalībvalstis vēlēšies

vienkāršu formātu, piemēram, saprotamu koncepciju vai plānu, lai nesamērīgi neapgrūtinātu ciemus.

Viedā ciema stratēģijas izstrāde bija prasība projektā „Smart Rural 21” izvēlētajiem ciemiem. Kopumā lielākā daļa ciemu (10 no 12 ciemiem, kas piedalījās aptaujā) atklāja, ka **stratēģijas izstrādes process ir bijis noderīgs**.

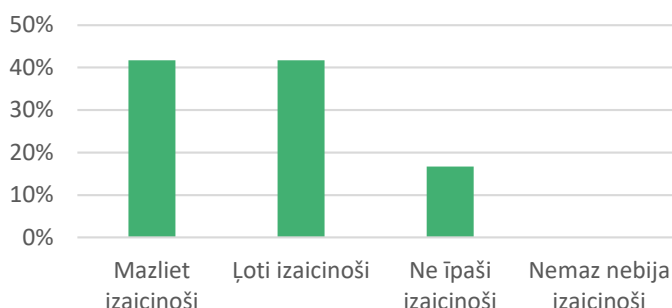
Tomēr **daudziem šis process bija arī sarežģīts**. Zināmu vilšanos citu faktoru skaitā rada arī tas, ka visbiežāk viedo ciemu stratēģijām nav piesaistīts tiešs finansējums (t. i., var rasties sajūta, ka šis process neko nedod).

„Lai gan ciemā ir vairāki vadošie cilvēki, nav neviena, kas spētu apvienot vietējās kopienas pārstāvjus.”

„Smart Rural 21” monitoringa atklājumi

Cik sarežģīti jums šķita izstrādāt viedā ciema stratēģiju?
(12 respondentu)

PADOMI: KĀPĒC IZSTRĀDĀT VIEDĀ CIEMA STRATĒGIJU?

- ✓ Stratēģijas **parasti ir noderīgi līdzekļi**, kas var palīdzēt kopienai apvienot tās redzējumu, plānus un turpmākās darbības.
- ✓ Viedā ciema stratēģijas izstrāde **var prasīt daudz resursu**, un papildus var būt nepieciešamas arī noteiktas tehniskās/speciālistu zināšanas (piemēram, loģikas veidošanai, ieinteresēto personu iesaistīšanai u. c.).
- ✓ Tā kā **viedo ciemu stratēģijas bieži vien (pagaidām) nav tieši saistītas ar finansiālu atbalstu**, lauku kopienām rūpīgi jāapsver, vai tās vēlas izstrādāt stratēģiju, kādā formātā un kādam nolūkam – ieguldītajam darbam jābūt samērīgam ar potenciālajiem ieguvumiem (ne tikai finansiāliem, bet arī cilvēciskajiem), strādājot pie kopīgas kopienas vīzijas izstrādes.
- ✓ Jāņem vērā arī citi apsvērumi, piemēram, kā stratēģija tiks atjaunota (aktualizēta), kas būs atbildīgs par tās pārvaldību un progresu uzraudzību (citādi stratēģija var ātri kļūt neaktuāla).
- ✓ Tā kā politikas iesaistes pasākumi **viedo ciemu atbalstam vēl tikai attīstās**, lauku kopienas varētu vēlēties izpētīt, vai un kā ir izstrādātas specifiskas politikas sadaļas, programmas u.c., lai atbalstītu viedo ciemu stratēģijas un darbības attiecīgajā dalībvalstī un reģionā.

2.2 KĀDĀM JĀBŪT VIEDĀ CIEMA STRATĒGIJAS GALVENAJĀM SASTĀVDAĻĀM?

Kopumā tiek gaidīts, ka viedo ciemu stratēģijas ietvers „klasiskās” vietējā attīstības plāna elementus. Kā jau tas ir minēts, inovāciju visbiežāk ierosina konkrēts izaicinājums un vajadzība. Lai risinātu šādas problēmas, lauku kopienām ir jāizmanto savas īpašās priekšrocības un iespējas. Izprotot šos aspektus, var definēt ciema stratēģijas vīziju (un pēc tam arī mērķus). Vienkāršāk sakot, kopienai ir jādomā, kāda tā vēlas būt pēc 5–10 gadiem. Kad **nākotnes redzējums un mērķi** (pamatojoties uz problēmām un iespējām)

ir definēti, stratēģijā ir jānosaka, kādas **darbības** ir veicamas, lai tos sasniegtu, un kādi resursi (finanšu un cilvēku u. c.) būs nepieciešami, lai to īstenotu.

„Mēs izvairāmies teikt „stratēģija”, jo šim vārdam ļoti bieži ir negatīva nokrāsa, ka tam jābūt kaut kam patiešām milzīgam un sarežģītam. Tāpēc nolēmām izmantot citu terminu – ideja.”

Joanna Geruļska (Joanna Gierulska), Polijas Lauksaimniecības ministrija, 1. reģionālais seminārs

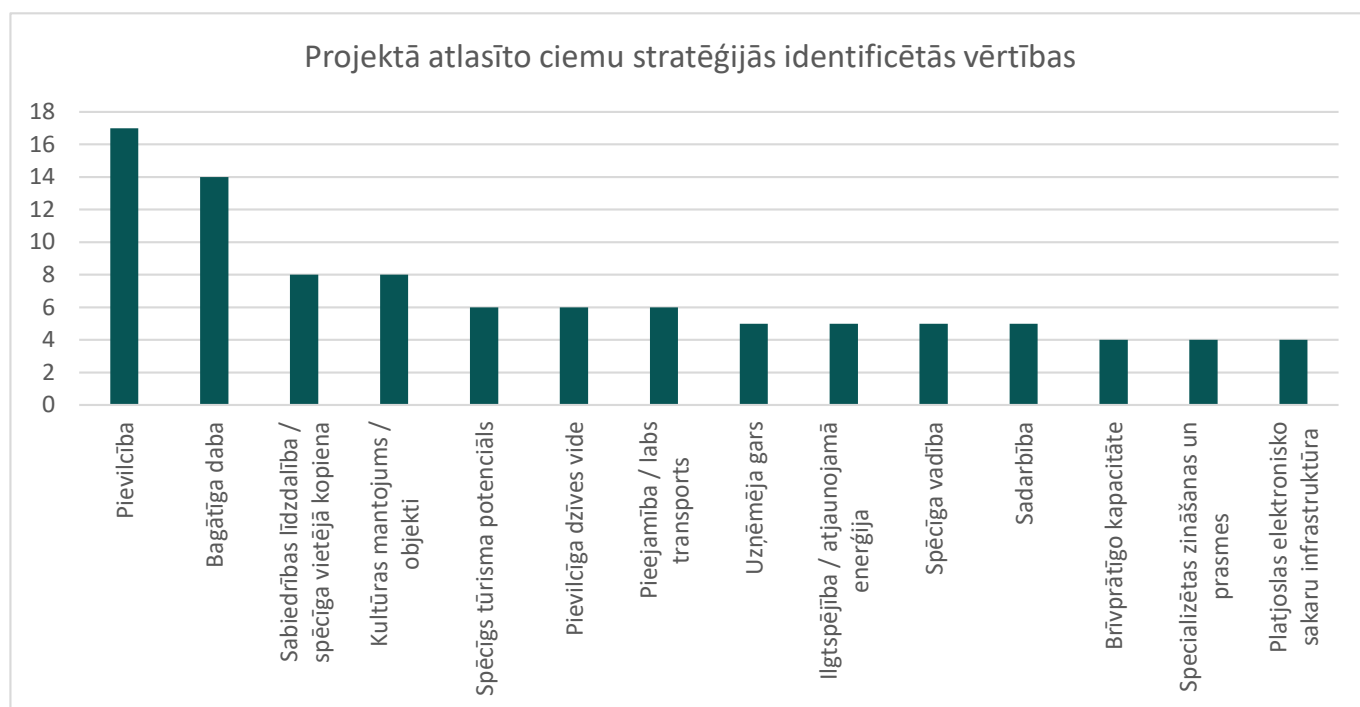
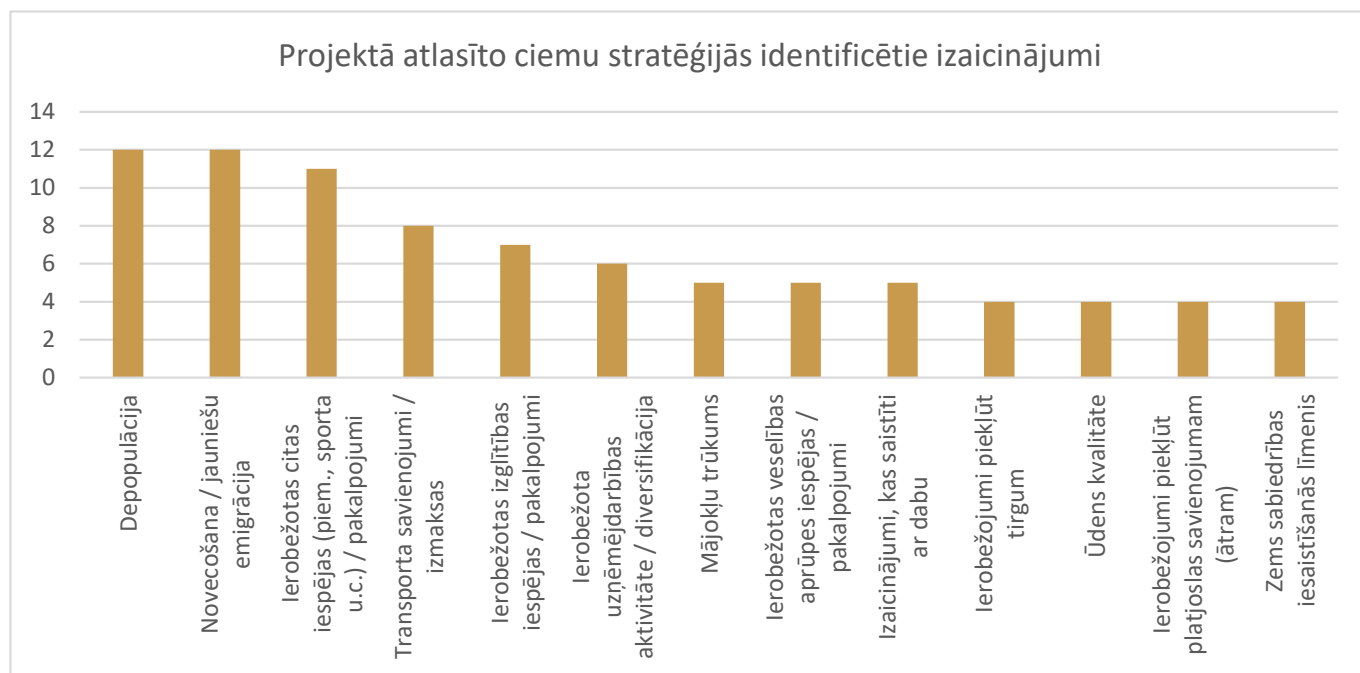
CITĀTS

Vajadzības/izaicinājumi/vājās puses un iespējas/ stiprās puses ir identificētas katrā viedā ciema stratēģijā, kuru izstrādājuši projekta „Smart Rural 21” izvēlētie ciemi un kas ir klasificētas pēc atslēgas vārdiem. Nākamajā tabulā ir parādītas problēmas, kas tika identificētas vairāk nekā četros izvēlētajos ciemos. Tajos visbiežāk sastopamās problēmas ir saistītas ar:

- Iedzīvotāju skaita samazināšanos, jauniešu aizbraukšanu;
- Pakalpojumu trūkumu: aprīkojums, transports, izglītība, mājokļi un veselības aprūpe.

Līdzīgi izvēlētie ciemi savās viedo ciemu stratēģijās ir identificējuši arī **galvenās priekšrocības**. Arī tās ir sadalītas pēc atslēgvārdiem. Nākamajā tabulā parādītas tās kategorijas, kuras norādīja vairāk nekā četri ciemi. Vides pievilcība un dabas bagātības ir uzskatītas par svarīgākajām priekšrocībām, kam seko spēcīga kopiena, kultūras mantojums un tūrisms.

2.3 KĀ VAR FINANSĒT VIEDO CIEMU STRATĒGIJU?

„Miljons dolāru vai, drīzāk jāsaka, miljons eiro jautājums”, kuru uzdod vairums lauku kopienu.

Viena no galvenajām problēmām ir tā, ka pašlaik nav garantiju, ka ciemiem, kas izstrādā viedo ciemu stratēģijas, būs arī lielākas iespējas saņemt dažāda veida finansējumu. Pamatojoties uz sākotnējo analīzi, ļoti ticams, ka daudzās valstīs LEADER pieeja tiks izmantota, lai atbalstītu viedo ciemu stratēģiju izstrādi un palīdzētu īstenot dažus no plānotajiem pasākumiem.

Kopējās lauksaimniecības politikas regulā viedie ciemi ir minēti kā galvenais instruments, lai „stiprinātu lauku apvidu sociālekonomisko struktūru” un „modernizētu lauksaimniecību un lauku apvidus, veicinot zināšanas, inovācijas un digitalizāciju, un ar to visu dalītos”. Ar KLP tiek veicināta – un paredzams, ka tā atbalstīs – arī viedo ciemu sadarbību. **(KLP regulas 32., 78. un 82. apsvērums un 77. pants)**

Atbalstu viedajiem ciemiem varētu sniegt arī citi Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) pasākumi un programmas, t.sk. Interreg un citas programmas, kuras finansē ERAF⁵ (piem., vietējai teritoriālai attīstībai un iegul-

dījumiem infrastruktūrā), ESF⁶ (sociālai iekļaušanai) un EJZF⁷, kas atbalsta zivsaimniecības VRG.

Projektā „Smart Rural 21” apkopota informācija par to, kas notiek katrā dalībvalstī saistībā ar viedo ciemu politikas un atbalsta sistēmām. Informāciju par to, kas notiek jūsu valstī, varat atrast [„Smart Rural 21” lapās](#), kurās norādīti attiecīgie finansējuma avoti un organizācijas, kas strādā ar viedo ciemu pieeju (ciktāl tie ir zināmi). Projektā „Smart Rural 21” izstrādāti arī veiksmīgas politikas piemēri.

ES ir apņēmusies īstenot Viedos ciemus un to pastāvīgi apliecina, kā arī mudina un aicina dalībvalstis rīkoties. Viedo ciemu popularitāte patiešām pieaug. Mēs atrodamies aizraujošā eksperimentēšanas un izmēģinājumu posmā, tāpēc ir cerība, ka tie, kas šobrīd aktīvi iesaistīties viedo ciemu izveidē, varētu būt pirmie rindā uz paredzamo finansējumu.

Ir vairākas dalībvalstis, kas patiešām negaida, kad viss notiks, bet uzņemas vadību un sāk eksperimentēt ar jēgpilnām atbalsta sistēmām savas valsts ietvaros.

Tajā pašā laikā ES lielā mērā ir deleģējusi dalībvalstīm „pilnvaras” attiecībā uz programmu izstrādi un finansējuma izlietojumu, tādējādi nodrošinot lielāku elastību. Taču Eiropas Savienība **nav skaidri noteikusi** dalībvalstīm saistības attiecībā uz to, kā izveidot atbalstošu viedo ciemu politikas sistēmu. Tomēr Eiropas Komisija sadarbībā ar Eiropas Parlamentu finansē vairākus tehniskās palīdzības projektus, lai palīdzētu pieredzes apmaiņai un plānošanas procesiem, jo īpaši pilotprojektam par viediem ekosociāliem ciemiem, kā arī pirmajai ([„Smart Rural 21”](#)) un otrajai ([„Smart Rural 27”](#)) sagatavošanās aktivitātei viedām lauku teritorijām 21. gadsimtā.

Projekts „Smart Rural 27” turpinās atjaunot informāciju par viedajiem ciemiem katrā dalībvalstī. Informācija par Viedo ciemu politikas atbalstu tiek izplatīta, izmantojot projekta [„Smart Rural 27” dalībvalstu](#) faktu lapas, kā arī tiks organizētas darba grupas, lai nodrošinātu labāku politikas un programmu plānošanu, apvienojot un iesaistot attiecīgās ieinteresētās personas.

5 Eiropas Reģionālās attīstības fonds

6 Eiropas Sociālais fonds

7 Eiropas Jūrlietu, zivsaimniecības un akvakultūras fonds

VAIRĀK INFORMĀCIJAS: VIEDĀ CIEMA STRATĒGIJAS IZSTRĀDE UN ATBALSTS

[Viedā ciema stratēģijas veidošana](#): „Smart Rural 21” (E40): stratēģijas sagataves, izmantošanas apraksts un video pamācība, kuru izmantoja „Smart Rural 21” ciemi, lai izstrādātu savas stratēģijas.

[Viedā ciema stratēģijas](#): “Smart Rural 21” projekta ciemu izstrādāto stratēģiju apkopojums.

[„Kas notiek manā valstī” – „Smart Rural 21” lapas](#): apraksts par to, kā dažādas politikas jomas (gan kopējā lauksaimniecības politika, gan citas) un organizācijas pašlaik atbalsta viedo ciemu (un līdzīgas) iniciatīvas katrā ES dalībvalstī.

[„Smart Rural 21” ceļvedis](#): praktiski rīki stratēģijas izstrādei. „Smart Rural 21” un „Smart Rural 27” ziņojumi par finansējuma iespējām: pārskats par dažādiem viedo ciemu finansēšanas mehānismiem.

[Viedo ciemu politika](#): informācija par dažādiem politiku veidojošajiem pasākumiem un instrumentiem Eiropas un valsts/reģionālā līmenī.

[Viedo ciemu finansēšana ar sabiedrības finansējuma \(pūļa finansējums\)](#) palīdzību, prezentācija projekta „Smart Rural 21” otrajā viedo ciemu akadēmijā.

3. KĀ ĪSTENOT STRATĒGIJU UN IZSTRĀDĀT GUDRUS RISINĀJUMUS?

Šajā sadaļā sniegti norādījumi par to, kā īstenot stratēģiju, plānojot un īstenojot gudrus risinājumus. Papildu norādes šim procesam var sniegt arī attiecīgās

projekta „Smart Rural 21” ceļveža sadaļas, tostarp: (1) [rīcības plānošana](#); (2) [risinājumu meklēšana](#); (3) [rīcības veidošana](#); (4) [finansēšana](#); (5) [monitorings](#).

3.1 KAS IR VIEDS RISINĀJUMS?

Viedie risinājumi ir **inovatīvas un iedvesmojošas darbības (projekti/iniciatīvas), kas ļauj sasniegt viedā ciema stratēģiskos mērķus**. „Vieduma” un „inovācijas” nozīme jau ir izklāstīta iepriekš (sk. 1.2. sadaļu).

Tiek gaidīts, ka viedo ciemu stratēģiju plānotie un faktiskie pasākumi uz 21. gadsimta izaicinājumiem un iespējām reaģēs radoši – bieži vien nestandarta veidā. Eiropas Komisijas stratēģiskajos mērķos un līdz ar to arī viedo ciemu stratēģiskajos mērķos īpaša uzmanība ir pievērsta diviem svarīgiem izaicinājumiem un iespējām:

- **Savienojamība un digitālo tehnoloģiju izmantošana** (saistībā ar ES prioritāti „Digitālajam laikmetam gatava Eiropa”);
- **Pielāgošanās klimata pārmaiņām** (saistībā ar ES prioritāti „Eiropas Zaļais kurss”).

Šīs svarīgākās jomas ir arī [ES Ilgtermiņa redzējuma par lauku apvidiem](#) centrā (savienoti un ilgtspējīgi lauku apvidi), kā arī „spēcīgāki” un „pārtikušāki” lauku apvidi.

Kā minēts iepriekš, inovācija un viedums ir atkarīgs no konteksta un ļoti lielā mērā ir atkarīgs no vietējās kopienas attīstības līmeņa. Projekta “Smart Rural 21” mērķis bija sniegt iedvesmu visām lauku kopienām ar [viedo risinājumu datubāzi](#), kas aptver daudzas tematiskas jomas un izceļ vietējās kopienas līmenī īstenoto iniciatīvu inovatīvos aspektus. Šie risinājumi var tikt īstenoti arī citās lauku kopienās. Turklāt [katra projektā “Smart Rural 21” izvēlēta ciema](#) viedo risinājumu rezultāti ir pieejami ikvienam tiešsaistē. Tie noderēs ikvienam, kas vēlas atklāt viedos lauku

Eiropas Komisija 2021. gadā nāca klajā ar ES [Ilgtermiņa redzējumu par lauku apvidiem](#), kurā ir noteiktas četras galvenās tematiskās jomas – spēcīgāki, savienoti, ilgtspējīgi un pārtikuši lauku apvidi. Tajās ir ietvertas galvenās prioritārās jomas, kurās var darboties arī viedie ciemi.

risinājumus un to ieviešanai izmantotos soļus un procesus.

3.2 KĀ ATRAST PAREIZOS VIEDOS RISINĀJUMUS?

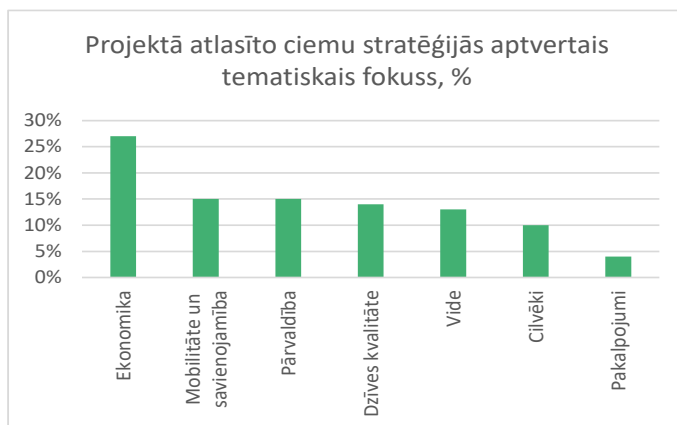
Viedie ciemi aptver visdažādākās tēmas un jomas. Pareizie risinājumi ir jāpielāgo katras lauku kopienas īpašajam kontekstam, kas var būt ļoti atšķirīgs. Tālāk redzamajā grafikā ir attēlotas galvenās tematiskās jomas, kuras norādīja projektā „Smart Rural 21” izvēlētie ciemi.

Lai gan ciemos tiek īstenoti dažādi viedie risinājumi, ir konstatētas arī dažas kopīgas iezīmes un „aktuālas tēmas” saistībā ar viedajiem pasākumiem, ko īsteno projektā „Smart Rural 21” izraudzītie ciemi.

Vai jūs varat noteikt, vai kāda no šīm tēmām attiecas uz jūsu ciemu? Kāpēc gan neapskatīt „Smart Rural 21” projekta dalībnieku ciemu tīmekļa vietnes (tostarp

video un prezentācijas) un sazināties ar pašiem ciemiem?

Fotoattēla autors: Dominik Lange

Pensionāru ciems un (e)aprūpe: Vai digitālais risinājums ir risinājums?

Rūpes par vecāka gadagājuma cilvēkiem bieži ir izaicinājums, jo īpaši, ja runājam par to viedo risinājumu izmantošanu, ko piedāvā digitālās tehnoloģijas un e-aprūpe. Jautājumi ir par to, vai ir vērts ieguldīt līdzekļus digitālajās tehnoloģijās un kādas investīcijas un cilvēkresursi ir jāattīsta, lai pakalpojumi būtu efektīvi un ilgtspējīgi. Galvenā tēma [Dingle \(IE\)](#), [Penela-Cumeeira \(PT\)](#), [Sollstedt \(DE\)](#)

Fotoattēla autors: Arno Senoner

Jaunieši: Kā iesaistīt?

Daudzās lauku kopienās jauniešu, jo īpaši pusaudžu, iesaistīšana vietējās aktivitātēs ir bijis izaicinājums. Cita starpā grūtības sagādāja piemērotu socializēšanās veidu atrašana, prasmju un kompetenču uzlabošana. Galvenā tēma [Mukarov \(CZ\)](#), [Alsunga \(LV\)](#), [Ansó \(ES\)](#)

Fotoattēla autors: Myriam Jessier

Digitālās tehnoloģijas: Kā izmantot pakalpojumu uzlabošanai?

Datu un informācijas pārvaldības rīki, platformas un lietotnes lielākoties tiek izstrādātas ar mērķi labāk apkalpot lauku iedzīvotājus, kā arī apmeklētājus, uzlabot pakalpojumus (tostarp tūrisma jomā) un saliedēt vietējos iedzīvotājus (sociālā inovācija). Galvenā tēma [Torup \(DK\)](#), [Profondeville \(BE-Wallonia\)](#), [Penela-Ferraria De São João \(PT\)](#), [Kythera \(EL\)](#), [Alsunga \(LV\)](#)

Fotoattēla autors: Vidar Nordli-Mathisen

Veco ēku rekonstrukcija: Kādām vajadzībām un kā tās padarīt ilgtspējīgas?

Vecā skolas ēka pārtop par vietējo lauksaimniecības un uzņēmumu ēku.

Vecās dzirnavas – par vietējo uzņēmumu un kopienas centru.

Vecie pagrabi noder tūristu izmitināšanai.

Ekoloģiska ēka vietējam lauksaimniecības centram un kopienas telpai.

Fotoattēla autors: Canva

Ainavu plānošana un veco ēku rekonstrukcija: Kā saglabāt arhitektūras, kultūras un vides mantojumu?

Ēku būvniecība un veco ēku pārbūve un ainavu plānošana ir bijusi galvenā tēma vairākos izvēlētajos projektā „Smart Rural 21” izvēlētajos ciemos. Galvenie mērķi ir: 1) izmantot vecās ēkas vai pieejamos zemes gabalus vietējās kopienas labā; 2) rast ilgtspējīgus (videi nekaitīgus) risinājumus, kas pielāgoti vietējiem vides apstākļiem un 3) attīstīt finansiāli ilgtspējīgu uzņēmējdarbību. Galvenās tēmas [Ansó \(ES\)](#), [Sentviska Gora Plateau \(SI\)](#), [Romanesco \(PL\)](#), [Uppony \(HU\)](#), [Raudanmaa \(FI\)](#), [Virtsu \(EE\)](#)

Fotoattēla autors: Canva

Ilgtspējīga/reģeneratīva lauksaimniecība: Kā saglabāt vidi, izmantojot jaunākās lauksaimniecības metodes un tehnoloģijas?

Jaunās tehnoloģijas (tostarp viedā lauksaimniecība) un metodes, kas nodrošina noturīgāku kopienu un vidi (tostarp reģeneratīvā lauksaimniecība), ir viena no viedo ciemu galvenajām tēmām, kas atbilst ES Zaļā kursa mērķiem. Galvenās tēmas: [Romanesco \(PL\)](#), [Kythera \(EL\)](#), [Babina Greda \(HR\)](#)

Fotoattēla autors: Canva

Atjaunojamā enerģija un vietējās enerģijas kopienas: Kā panākt enerģētisko neatkarību?

Atjaunojamā enerģija, īpašu uzmanību pievēršot vietēji ražotai enerģijai sadarbībā ar vietējo kopienu. Stanz (AT) ciemā šī metode ir apvienota arī ar vietējo ekonomiku/vietējo valūtu un žetonu sistēmu, un blokķēdes tehnoloģiju. Galvenās tēmas: [Stanz im Mürztal \(AT\)](#)

Viedi mobilitātes risinājumi: Kā nodrošināt transportu attālos lauku rajonos?

Viedie mobilitātes risinājumi, tostarp e-automobiļi un to koplietošana var būt īpaši noderīga attālos un kalnainos lauku apvidos izolētām un/vai nomaļām kopienām. Galvenās tēmas: [Ostana \(IT\)](#)

Fotoattēla autors: Canva

Šīs tēmas ir pilnībā saskaņotas ar četrām ilgtermiņa lauku attīstības redzējumā ierosinātajām rīcības jomām:

1. Spēcīgāki lauku apvidi: rūpes par veciem cilvēkiem, jauniešu iesaistīšana, dažādu datu un datu platformu izmantošana, lai uzlabotu vietējos pakalpojumus (lielākā daļa projektā [“Smart Rural 21”](#) izvēlēto ciemu);

2. Ilgtspējīgi lauku apvidi: ilgtspējīga ainavu plānošana un (re)konstrukcijas, reģeneratīvā lauksaimniecība, atjaunojamo energoresursu kopiena ([Stanz](#), AT; [Tomaszyn](#), PL; [Penela](#), PT; [Kythera](#), EL);

3. Savienoti lauku apvidi: viedā mobilitāte un digitālie risinājumi (piemēram, [Profondeville](#), BE-Wallonia un platjoslas savienojamība [Raudanmaa](#), FI).

4. Plaukstoši lauku apvidi: starpnozaru tēma, iekļaujot lauksaimniecības uzņēmumus ([Tomaszyn](#), PL; [Kythera](#), EL; [Babina Greda](#), HR), tūrismu (piem., [Kythera](#), EL) un citas lauku uzņēmējdarbības (piem., [Torup](#), DK un [Raudanmaa](#), FI).

Lai atrastu pareizo inovatīvo risinājumu konkrētas problēmas risināšanai vai jaunu iespēju realizēšanai, var būt nepieciešama rūpīga izpēte un eksperimenti. Ir vairāki veidi, kā atrast risinājumus:

- **Speciālistuzināšanas** ir vajadzīgas gandrīz vienmēr. Lai gan bieži galvenais inovāciju avots ir vietējā kopiena, ne vienmēr uz vietas ir atrodams cilvēks ar vajadzīgo kompetenci. Projekta „Smart Rural 21” pieredze liecina, ka izvēlētajos ciemos ideju īstenošanai bieži ir bijusi

Projekta „Smart Rural 21” ciemi nepieciešamās speciālās zināšanas atrod, izmantojot lauku konsultantus, vietējās specializētās organizācijas (piemēram, vietējās universitātes, NVO u. c.), vietējās padomes vai specializētās struktūras, lauku kopienu speciālistus, ārējos ekspertus un zināšanas.

nepieciešamība piesaistīt speciālistus ārpus ciema robežām. Ārējo ekspertu zināšanas var arī „**atvērt acis**”, ļaujot lauku kopienām apsvērt risinājumus, par kuriem tās iepriekš, iespējams, nebūtu iedomājušās. Šajā kontekstā varētu būt lietderīgi izveidot **publiskā un privātā sektora pētniecības un pilsoniskās sabiedrības partnerību** (to bieži dēvē par „četrkārsās spirāles” modeli, kas jau ir veiksmīgi izmantots dažos lauku reģionos⁸). Piemēram, [Babina Greda](#) (HR) un [Kythera](#) (EL) cieši sadarbojas ar universitātēm, lai vietējiem lauksaimniekiem sniegtu zināšanas par modernām un ilgtspējīgām ražošanas tehnoloģijām (tostarp precīzo lauksaimniecību). [Profondeville](#) (BE-Valonija) mērķis ir vietējo valsts iestāžu darbiniekiem nodrošināt atbilstošas prasmes, lai, piesaistot speciālistus, noteiktu un izmantotu vietējos (lielos) datus.

Izvairieties būt atkarīgi no konkrēta risinājuma, t. i., mēģiniet atrast nestandarta risinājumus, esiet atvērti un meklējiet jaunas idejas.

- **Viedo risinājumu datubāze** var būt noderīga, lai rastu iedvesmu un idejas no citiem ciemiem. Ir daudz

dažādu datubāzu, piemēram, Eiropas Lauku attīstības tīkla (ENRD) projektu datubāze (ieskaitot piemērus, kas apkopoti [ENRD tematiskajā darbā par viediem ciemiem](#)) vai EIP (Eiropas Inovāciju partnerība) – AGRI [operatīvo grupu projektu datubāze](#). Projekts

„Smart Rural 21” ir izveidojis savu [datubāzi](#), kas sniedz detalizētu un praktisku informāciju par iedvesmojošiem risinājumiem, kuri ir īstenoti lauku kopienās. Datubāzē iespējams meklēt pēc tematiskiem atslēgvārdiem.

Smart solutions list :

Countries: Free text search:

Which thematic area?

People

- ☐ Education (schools, children, youth) (6)
- ☐ Engaging youth (2)
- ☐ Improving skills (2)
- ☐ Improving other skills (2)
- ☐ Social inclusion of disadvantaged groups (5)
- ☐ Supporting elderly people (4)
- ☐ Volunteering (1)
- ☐ Work-life balance (1)

Economy

- ☐ Entrepreneurship/business support (3)
- ☐ Farming and agri-food business (7)
- ☐ Investment & FDI (1)
- ☐ Research, innovation & knowledge development (1)
- ☐ Social enterprise (2)
- ☐ Supporting job seekers (1)
- ☐ Tourism/recreation (4)

Living

- ☐ eHealth/healthcare services (0)
- ☐ Arts & music (2)
- ☐ Community spaces (3)
- ☐ Culture & heritage (1)
- ☐ Housing (3)
- ☐ Livable & Tidy Towns (2)
- ☐ Sports, hobbies & interests (1)
- ☐ Support to newcomers (2)

Environment

- ☐ Bioeconomy (3)
- ☐ Circular economy/water management (5)
- ☐ Habitats and biodiversity (4)
- ☐ Land management (2)
- ☐ Low carbon economy (3)
- ☐ Renewable energy & energy efficiency (5)
- ☐ Resource efficiency (1)
- ☐ Soil (2)
- ☐ Water (2)

Connectivity & mobility

- ☐ Broadband connection & infrastructure (2)
- ☐ Cycling/walking routes (1)
- ☐ Improving transport connectivity (2)
- ☐ Use of digitisation & new technologies (6)

Governance

- ☐ Community capacity building (3)
- ☐ Cooperation (including with other villages) (8)
- ☐ Improving urban-rural linkages (3)
- ☐ Public engagement in decision-making (4)
- ☐ Public-private partnerships (3)

Order by: ☐ Last modified ☐ Date ☐ Initial investment ☒ Post date

Results found: 50

Citizen Bus Scheme

A non-commercial on-demand shuttle service for rural communities

Implemented in: Amt Röbel-Müritzer

Country: Germany

Initial investment: 82,000 €

Iepriekš pieminētā viedo risinājumu datubāzes [„Smart Rural 21” izdruka](#).

• **Savstarpēja pieredzes apmaiņa** starp ciemiem, kas notiek tiešsaistē vai klātienē, parasti lauku kopienām sniedz vislielāko labumu. Ir daudz veidu, kā sazināties ar citiem ciemiem. Varat tiešā veidā sazināties ar ciemiem, kas norādīti datubāzēs vai citos veidos. Projekts „Smart Rural 21” lielā mērā ir veicinājis pieredzes apmaiņu starp ciemiem, rīkojot [viedo lauku rīta kafejnīcu sesijas](#), kurās kāds no ciemiem iepazīstināja ar savām inovatīvajām pieejām, bet citi var neformāli (pie kafijas tases) uzdot jautājumus un apspriest konkrētas iniciatīvas. Turklāt **savstarpējie apmeklējumi** ir ļāvuši ciemiem ar projekta atbalstu iepazīt citam citu, kas notika paralēli [Viedo lauku reģionālajiem semināriem](#) vai kā atsevišķi pasākumi. [Viedo ciemu akadēmijā](#) galvenā uzmanība tika pievērsta ciemu tematiskajām vajadzībām. Varat apskatīt saites un izpētīt iedvesmojošus ciemu

risinājumus. Attiecīgie kopienu tīkli var palīdzēt veidot saikni ar citiem ciemiem (tostarp uz ciemiem orientēti tīkli, piemēram, [Viedo ciemu tīkls](#)).

Diemžēl valodu zināšanu trūkums joprojām ir problēma, ja kopiena plāno sadarboties starptautiskā līmenī. Ja vēlaties sadarboties ar citām kopienām Eiropā un ārpus tās, ir ļoti svarīgi, lai kāds jūsu kopienā runātu angļu valodā.

Dažas lauku kopienas, iedvesmojoties no informācijas apmaiņas procesa projektā „Smart Rural 21”, sāka uzlabot savas valodu prasmes. „Kopā ar kolēģiem sākām mācīties angļu valodu, jo uzskatām, ka tā ir viena no mūsu svarīgākajām nepilnībām. Dzirdēt citus runājam labā angļu valodā mūs iedvesmo.”

3.3 KĀ IESAISTĪT VIETĒJOS IEDZĪVOTĀJUS RISINĀJUMU PLĀNOŠANĀ UN ĪSTENOŠANĀ?

Kopienas locekļu iesaistīšana stratēģijas plānošanā un īstenošanā ir svarīga ne tikai tāpēc, ka „līdzdalības pieeja” ir viedo ciemu pieejas galvenā sastāvdaļa, bet galvenokārt tāpēc, ka bez vietējo iedzīvotāju iesaistīšanās stratēģijā un „**piederības**” stratēģijai to vēlāk visdrīzāk nevarēs īstenot.

Ieinteresēto pušu iesaistīšana bieži vien ir sarežģīts process, jo īpaši lielākās kopienās un teritorijās, kurās ir ļoti zems iedzīvotāju skaits un/vai kurās kopienas cilvēkresursu kapacitāte ir ļoti zema.

Nav vienas atbildes, kā iesaistīt ieinteresētās personas vietējā kopienā, jo tas lielā mērā ir atkarīgs no kopienas locekļu profila un aktivitātes līmeņa, vietējās vadības un citiem faktoriem.

Pieredzējuši ciemu līderi norādīja, ka, lai motivētu kopienas locekļus, ir svarīgi, lai to **idejas tiktu uzklautas, ņemtas vērā un atbalstītas**. Kopienas locekļiem tiek uzticēts darbs, jo īpaši, ja tas ir brīvprātīgais darbs, kas **ir taustāms** (t. i., ir redzams sākuma un beigu punkts un rezultāti), un tiem, kas velta savu laiku sabiedrības darbā, tiek piešķirta **(neliela) atlīdzība un atzinība**.

Konkrēti rīki, kā iesaistīt kopienas locekļus, ir pieejami projekta „[Smart Rural 21](#)” **ceļveža rīkā**.

Patiesi veiksmīgas ir tās kopienas, kurās ir redzējums, vadība un vismaz dažu apņēmīgu ciema iedzīvotāju centība. Sākumā nav obligāti jābūt lielam cilvēku skaitam. Pat viens vai divi vietējie iedzīvotāji var sākt pārmaiņas, ja viņi to dara ne tikai naudas dēļ, bet arī „ticības” un nākotnes redzējuma dēļ. Ir jābūt vismaz vienam vai diviem cilvēkiem ar atbilstošu ieinteresētību, prasmēm, apņēmību un iespējām, kas uzsāk šo procesu. Bez **vadības, piederības sajūtas un vīzijas** nav iespējams uzsākt viedā ciema izveidi.

Ne vienmēr formāla pārvaldības struktūra – piemēram, pilsētas mērs un viņa komanda – ir tā, kas var uzsākt vai vadīt viedā ciema stratēģijas procesu. Projekta „Smart Rural 21” ciemu kontekstā ir ļoti liela pārvaldības struktūru daudzveidība.

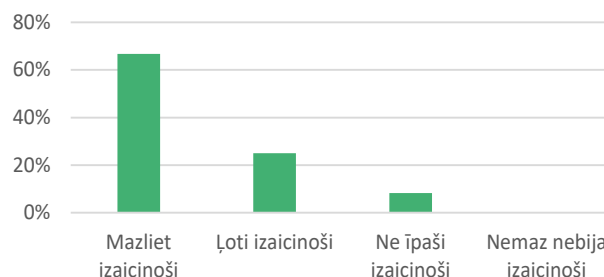
„Bieži vien pie mums ciemos ierodas cilvēki un saka, ka gribētu īstenot kādu projektu, un mēs, protams, visus uzņemam ar entuziasmu. Bet, no otras puses, ir cilvēki, kuriem tas ir jādara. Dažkārt 50 cilvēki saka, ka vēlas kaut ko darīt Ostanā, bet tikai viens no viņiem atgriežas. Tad mēs sākam noskaidrot, vai viņiem ir vieta vai iespējas. Šādā veidā mēs īstenojam daudzas aktivitātes.”

Enrika Alberti (Enrica Alberti), Ostanas ciems, Smart Café

Lielākā daļa projekta „Smart Rural 21” ciemu uzskata, ka stratēģijas izstrādes laikā ieinteresēto personu iesaistīšanas process ir bijis „nedaudz sarežģīts” (dati balstīti uz 12 aptaujas respondentu datiem).

Cik sarežģīts jums šķita ieinteresēto pušu iesaistīšanas/līdzdalības process, izstrādājot jūsu viedā ciema stratēģiju?

Stingra apņemšanās Eiropas līmenī un dalībvalstīs sniegt atbalstu viediem ciemiem, izmantojot vairākus finansējuma avotus, dod cerību lauku kopienām, pat ja nav oficiālas institucionālas vai finansēšanas sistēmas. Inovatīvu risinājumu finansēšana vietējā lauku attīstības kontekstā, izmantojot teritoriālo perspektīvu, līdz šim gandrīz tikai un vienīgi notiek ar LEADER pieejas starpniecību. Tā noteikti arī turpmāk būs galvenais viedo ciemu finansējuma avots. Tomēr LEADER pieejai atvēlēta salīdzinoši neliela daļa no lauku attīstības līdzekļiem, tāpēc mums ir nepieciešams vairāk līdzekļu un vairāk iesaistītu politikas veidotāju, lai inovācijas vietējās lauku kopienās tiktu īstenotas. **Viedie ciemi var atvērt jaunas durvis, jums tikai jāturpina klausēt.**

Protams, ir grūti orientēties ES finansējuma, programmu, iesaistes pasākumu un konkursu plašajā piedāvājumā, jo īpaši lauku kopienām ar ierobežotiem resursiem. Daudzas lauku kopienas ir vīlušas, ka nav guvušas panākumus ar sagatavotajiem pieteikumiem, kas parasti prasa daudz enerģijas un resursu, tāpat arī stingrās birokrātiskās vides dēļ. Tāpēc daudzi vienkārši padodas, domādami, ka viņiem ir daudz svarīgāka „īstā pasaule”, un, iespējams, viņiem ir mirtais nāms. Iesaistīšanās ES finansētos

Dažām lauku kopienām (piemēram, [Ansó](#) Spānijā, [Ostana](#) Itālijā un [Stanz im Mürztal](#) Austrijā) projekts „Smart Rural 21” ir sniedzis speciālistu atbalstu, lai apzinātu un pieteiktos finansējuma saņemšanai. Vairāk par šo ciemu pieredzi varat uzzināt, apmeklējot ciemu tīmekļa vietnes un aplūkojot ciemu rīcības plānu.

Jauniešu iesaistei ir vajadzīga īpaša uzmanība, radošums un pareizie līderi. Jauniešu iesaiste ir bijis galvenais temats vairākos no projektā „Smart Rural 21” izvēlētajiem ciemiem. Ciemā [Mukarov \(CZ\)](#) galvenās rūpes bija par to, kā kopīgās aktivitātēs iesaistīt jaunāko paaudzi: tika izveidots jauniešu klubs (Hangout4Teens), kuru vadīja ciemā dzīvojošs

universitātes students. [Alsungā \(LV\)](#) jauniešu iesaistišanas uzmanības centrā bija viņu digitālo un programmēšanas (virtuālās realitātes) prasmju pilnveidošana. [Ansó \(ES\)](#) ir labs piemērs tam, kā bērni tika iesaistīti, konsultējot vecāka gadagājuma cilvēkus par ciema nākotni.

PADOMI: AR KAUT KO IR JĀSĀK

Projektā „Smart Rural 21” mēs esam redzējuši vairāk un mazāk veiksmīgu pieredzi attiecībā uz spēju radīt kopienu viedā ciema veidošanai. Uzskatām, ka projekta galvenais mērķis nav „demonstrēt” ciemus, bet gan **izprast reālo lauku kopienas dinamiku un spēt izlemt, kas darbojas un kas nē**. Šajā kontekstā ir pieļaujama arī neveiksme. Neļaujiet sevi maldināt („ne viss, kas spīd, ir zelts”), bet meklējiet patieso vērtību.

Vienlaikus vienmēr jāņem vērā kopienas reālās iespējas. Projekts ir sadarbojies ar iedvesmojošām

vietām, ko vada viens vai daži apņēmīgi cilvēki ļoti atpalikušās teritorijās, kurās būtībā nav kopienas, ko iesaistīt. Ja jums ir idejas un redzējums, nebaidieties, **jums ir ar kaut ko jāsāk!**

Par „neveiksmi” nevar uzskatīt to, ka procesu uzsāk viens vai daži cilvēki, bet gan to, ka trūkst patiesas apņemšanās un redzējuma no personas(-u) puses, kas vada vai pārvalda šo procesu, vai, kad personīgās intereses ir svarīgākas par idejām un lauku kopienas un teritorijas redzējumu.

projektos ne vienmēr ir vienkārša, un lauku kopienām var būt nepieciešams speciālistu atbalsts un konsultācijas, lai apzinātu pareizos konkursus, pieteiktos finansējumam un izpildītu noteiktās (administratīvās) prasības. Grūti pateikt, vai ieguldījums būs tā vērts, taču ir svarīgi mēģināt, jo ir daudz attiecīgu finansējuma iespēju. Tāpat kā citas lietas, arī pareiza pieteikuma sagatavošana ir prasme, ko var apgūt ar zināmu atbalstu – īpaši, ja jums ir pareizās idejas un motivācija.

Papildu publiskajam finansējumam lauku kopienām, jo īpaši visaktīvākajām kopienām, bieži vien „nākotne ir jāņem savās rokās”, apsverot alternatīvas finansējuma iespējas. Cita starpā iespējams izpētīt privāto finansējumu, ilgtspējīgus uzņēmējdarbības modeļus, NVO fondus, pūļa finansējumu, kā arī ES finanšu instrumentus.

2. viedo ciemu akadēmijā (otrā diena) īpaša uzmanība tika pievērsta dažādu avotu pieejamībai – īpaši pūļa finansējuma shēmu plānošanai lauku kopienām.

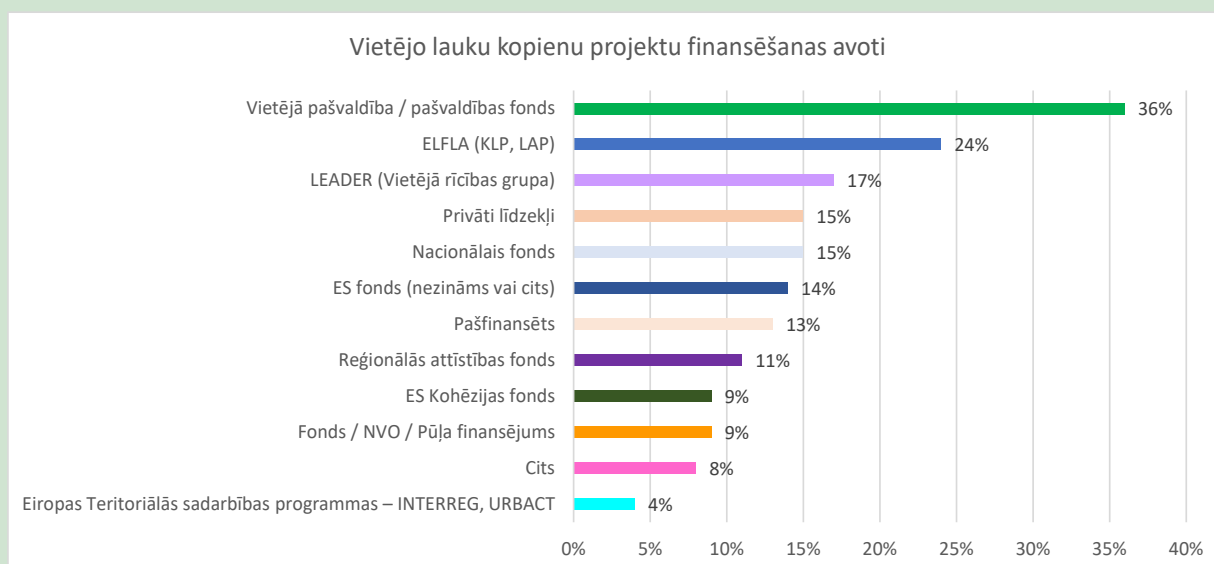
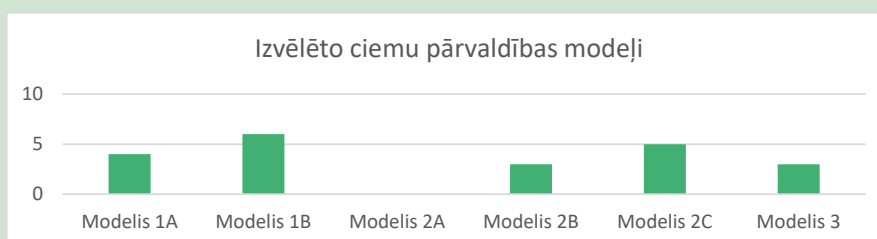

Projektā tika identificēti 6 pārvaldības modeļi, analizējot viedo ciemu procesu iesaistītajās lauku kopienās. Katram modelim ir savi „plusi un mīnusi”. Šie 6 modeļi ir šādi:

- Modelis 1A: Ievēlētā mēra/mēra vietnieka un viņu komandas relatīvi dominējošs stāvoklis.
- Modelis 1B: Ievēlēti mēri/mēra vietnieki un spēcīga kopienas iesaiste.
- Modelis 2A: Spēcīgs (neievēlēts) vietējais līderis(-i)/vadošais cilvēks(-i) ar dominējošu stāvokli.

- Modelis 2B: Spēcīgs (neievēlēts) vietējais līderis(-i)/vadošās personas un cieša sadarbība ar vietējo kopienu.
- Modelis 2C: Vietējais profesionālis, persona vai specializēta organizācija, kas vada procesu.
- Modelis 3: Vietējo iedzīvotāju pašorganizētas pārvaldības struktūras.

Projekta „Smart Rural 21” ciemi ir iedalīti dažādos modeļos, kā parādīts turpmāk.
Kuram modelim atbilst jūsu lauku kopiena?

Projektā „Smart Rural 27” ir veikta analīze (2021. gada septembrī), kas aptver lielu lauku kopienu iniciatīvu izlasi, lai saprastu, cik lielā mērā lauku kopienām ir pieejams ES (un cits) finansējums.

Analīze parādīja, ka lielākā daļa risinājumu tiek īstenoti no vietējās pašvaldības, privātiem vai valsts līdzekļiem. No ES fondiem vietējām kopienām ir bijušas pieejamas gandrīz tikai Lauku attīstības

programmas, t. sk. LEADER pieejas. Tas norāda uz iespējamām problēmām, kas saistītas ar piekļuvi dažādiem ES fondiem lauku kopienu līmenī.

Avots: Projekta „Smart Rural 27” koordinatores Edinas Ocsko prezentācija

PADOMI: VIEDO RISINĀJUMU FINANSĒŠANA

- ✓ Atrast ceļu dažādu publisko konkursu plašajā piedāvājumā, saprast nosacījumus un pieteikties ir ļoti grūti. Politikas informācija tīmekļa vietnē „Smart Rural 21” var būt labs sākumpunkts potenciālā finansējuma apzināšanai. Jums jāapsver, vai vēlaties doties pa šo ceļu, un, ja tā, tad, **iespējams, jums būs nepieciešama speciālista konsultācija.**
- ✓ Pieteikties publiskajam finansējumam un uzaicinājumiem nav vienīgais veids, kā iegūt finansējumu – **var apsvērt arī citas alternatīvas**, jo īpaši ilgtermiņīgus uzņēmējdarbības modeļus un pūļa finansējumu.
- ✓ **Visveiksmīgākās/„gudrākās” lauku kopienas ne vienmēr ir tās, kas visveiksmīgāk piesakās finansējumam.** Dažas kopienas attīsta iemaņas, kā veiksmīgi iesniegt pieteikumus finansējumam, taču, šķiet, pastāv arī risks, ka tās var kļūt pārāk orientētas uz finansējuma iespējām nevis viedu stratēģiju.
- ✓ Lauku kopienas var proaktīvi rīkoties, lai apzinātu vispiemērotākos resursus savām vajadzībām (nevis fokusējoties uz to, kas ir pieejams). **Labssākumpunkts ir domāt par sinerģiju starp vietējiem un augstāka līmeņa mērķiem** (piemēram, LEADER vietējās attīstības stratēģijās vai reģionālajās programmās un politikās noteiktajiem mērķiem).
- ✓ Papildu valsts finansējuma programmām pastāv arī pārrobežu/starpvalstu projektu iespējas, tostarp LEADER transnacionālās sadarbības programmas, Interreg, „Eiropa pilsoņiem”, „Erasmus+” un „Apvārsnis Eiropa” uzaicinājumi.
- ✓ Līdztekus projektam „Smart Rural 21” pastāv arī Eiropas iniciatīvas, kuru mērķis ir atbalstīt ciemus un palīdzēt izstrādāt viedo ciemu stratēģijas un iniciatīvas, nodrošinot labvēlīgāku vidi. Leinterēsētās personas aicinātas sekot līdzi [projekta „Smart Rural 27”](#) attīstībai.

VAIRĀK INFORMĀCIJAS: VIEDI RISINĀJUMI UN FINANSĒJUMS

- [„Smart Rural 21” ceļvedis](#): praktiski instrumenti stratēģijas īstenošanai.
- [„Smart Rural 21” viedo risinājumu datubāze](#): viedie risinājumi ar informāciju par to īstenošanu.
- [„Smart Rural 21” ciemu profili un risinājumi](#): detalizēta informācija par ciemā īstenojamiem viedajiem pasākumiem.

4. NOBEIGUMA VĀRDI

Šajā īsajā rokasgrāmatā mēs esam centušies dalīties ar jums pieredzē, kas uzkrāta, īstenojot projektu „Smart Rural 21”, strādājot ar lauku kopienām visā Eiropā 2020. un 2021. gadā. Šie vēstījumi un resursi ir tikai sākumpunkts ceļojumam, kas katrai lauku kopienai ir jāveic pašai. Smagais darbs gulstas uz jums, kas dzīvojat lauku kopienās, kuras saskaras ar tik daudzām problēmām un izaicinājumiem, bet, cerams, arī ar daudz jaunām iespējām.

Viedo ciemu idejas mērķis ir sniegt enerģiju šim ceļojumam. Tā vēl nav pilnvērtīga koncepcija. Tāpat kā viedie un inovatīvie risinājumi lauku kopienās, arī pati Viedo ciemu pieeja ir eksperiments. No mums visiem ir atkarīgs arī tas, vai tas būs veiksmīgs, vai arī neizdevies mēģinājums un tukšas frāzes. Šajā ceļojumā jūs neesat vieni. Vairākas dalībvalstis 2021.–2027. gada plānošanas periodā aktīvi atbalsta Viedos ciemus, arī Eiropas Komisija turpina sniegt atbalstu, tostarp otrajai sagatavošanās aktivitātei viedām lauku teritorijām 21. gadsimtā ([projekts „Smart Rural 27”](#)). Nāciet iepazīties ar citiem ciemiem, lai dalītos pieredzē.

„Vienīgais informācijas nodošanas veids ir emocijas – un tas ir ļoti svarīgi. Emociju radinieks ir kaislība.”

Frics Pihlers,
Stancas mērs

